

Tausta:

Valtiovarainministeriö on toimittanut kutsun "Kuuleminen ehdotuksesta hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tiedonhallinnan ja tietohallinnon muutoksen rahoituksesta vuosina 2021–2026 annetun valtioneuvoston asetuksen (820/2021) muuttamisesta".

Pääministeri Sanna Marinin hallitus on valmistelemaan esitystä eduskunnalle vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi. Lisätalousarvioon on valmisteltu ehdotus hallituksen julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) 2023–2026 sisältyvästä valtionavustusten myöntövaltuudesta välttämättömiin ICT-muutuskustannuksiin. Valtionavustuksia momentilta 28.70.05 (Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus) sääntelee valtioneuvoston asetus (820/2021). Valtiovarainministeriö järjestää yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön kanssa kuulemistilaisuuden, joka koskee annetun asetuksen muuttamista sekä valtionavustusten myöntämistä ja maksamista koskevaa prosessia. Edellytyksenä valtionavustusten myöntämiselle on hallituksen esitys lisätalousarvioksi sekä siihen liittyvä eduskunnan päätös. Erillistä lausuntokierrosta asetuksen muuttamisesta ei järjestetä. Kuulemista koskeva tilaisuus on 20.5.2022.

Kuulemiseen osallistuneilla on mahdollisuus toimittaa aihetta koskien valtiovarainministeriölle myös kirjallinen lausunto viimeistään 26.5. klo 12.00. Vain määräaikaan mennessä saapuneet lausunnot otetaan huomioon.

Esityksen pääasiallinen sisältö:

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansäätämistä annettua lakia, verotusmenettelystä annettua lakia, tuloverolakia ja valtiokonttorista annettua lakia. Esitykseen sisältyvät lainsäädännössä edellytetyt rahoitukseen vuodesta 2023 lukien tehtävät tarkistukset sekä eräitä muita sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen toimeenpanon yhteydessä tarpeellisiksi osoittautuneita lainsäädäntömuutoksia.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa tarkistettaisiin hyvinvointialueiden vuosittaista palvelutarpeen kasvun arviota vuosille 2023–2026 perustuen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen. Lisäksi ehdotetaan, että indeksikorotus otettaisiin vuosittain huomioon myös palvelutarpeen arvioidun kasvun ja toteutuneiden kustannusten jälkikäteisen tarkistamisen osalta ja että jälkikäteisen tarkistuksen laskentatavasta säädettäisiin laissa.

Hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen määräytymistä koskevissa säännöksissä terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon tehtäväkohtaiset painotukset tarkistettaisiin vuoden 2022 kustannustietojen pohjalta. Terveiden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistettaisiin uusimpien Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen perustuvien tietojen pohjalta. Määriteltäessä hyvinvointialuekohtaisia palvelutarvekertoimia tarvetekijät otettaisiin vuosille 2023 ja 2024 huomioon kahden vuoden tietojen perusteella laskettujen palvelutarvekertoimien keskiarvon mukaan, jotta koronavuosien 2020 ja 2021 poikkeukselliset olosuhteet eivät liiaksi vaikuttaisi hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Lisäksi hyvinvointialuekohtainen rahoitus ehdotetaan tarkistettavaksi kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella ja mahdollinen erotus vuonna 2023 maksettuun rahoitukseen nähden korvattavaksi hyvinvointialueille vuonna 2024.

Alustava luonnos Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen lausunnosta valtiovarainministeriölle koskien hallituksen esitystä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttamiseksi:

Rahoituslaista aiemmin annetuissa lausunnoissa on tuotu esille tarve hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksen oikaisemista koskevan kertakorvauksen maksamisesta jo vuoden 2023 aikana. Lausuntopyyntönsä kohteena olevassa hallituksen esityksessä on todettu, että kertakorvauksen on kuitenkin tarkoitus olla kunta–valtio–hyvinvointialue -suhteessa kustannusneutraali. Mahdollista kustannusten kasvua vastaava vähennys kuntien valtionosuuksiin tehtäisiin vasta vuosina 2024 ja 2025. Järjestely edellyttäisi siten valtion maksuosuuden kasvattamista jo vuonna 2023, mihin ei ole varauduttu Julkisen talouden suunnitelmassa. Lisäksi aikaistaminen ei ole perusteltua sen vuoksi, että mahdollinen rahoituksen vähentäminen kunnilta, tai tarkistuksen lopputuloksesta riippuen hyvinvointialueilta, kesken vuoden olisi ongelmallista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan uutta linjauspykälää koskien hyvinvointialuekohtaista korvausta vuonna 2024 (35 a §). Siinä ehdotetaan säädettäväksi hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen kohdentumisen tarkistamisesta kuntien vuoden 2022 lopullisten tilinpäätöstietojen perusteella. Hyvinvointialueille maksettaisiin vuonna 2024 aluekohtainen kertakorvaus, joka vastaisi kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella korjatun laskelman mukaisen rahoituksen ja alkuperäisen vuodelle 2023 maksetun rahoituksen erotusta.

Hallituksen esityksen mukaisesti näin voitaisiin varmistaa, että vuoden 2023 rahoituksen taso hyvinvointialueella vastaa toteutuneita siirtyviä kustannuksia. Jos korjatut siirtyvät kustannukset ovat korkeammat kuin kuntien vuoden 2022 talousarvion mukaisesti on laskettu, olisi ilman ehdotettua säännöstä mahdollista, että vuoden 2023 rahoitus jäisi alueilla vajaaksi ja aiheuttaisi ongelmia palvelujen järjestämisessä uudistuksen alkuvaiheessa. Kysymys olisi kertakorvauksesta eikä sitä vietäisi hyvinvointialueiden rahoitukseen pysyväksi eräksi.

Toteutuneen rahoituksen tarkastaminen laskennalliseen rahoitukseen on välttämätöntä. Tämä kuitenkin tapahtuu kahden vuoden viiveellä eli tilinpäätöksen 2022 mukainen rahoituksen tarkastaminen toteutuu vasta vuonna 2024. Hyvinvointialueilla ei ole muita pääasiallisia rahoituslähteitä, kuin valtionrahoitus, joten rahoituksen tarkastaminen viiveellä aiheuttaa aiheuttaa mahdollisia kassavajeita. Rahoituksen tarkistamisen periaatteet olisi muodostettava siten, ettei palvelutuotannon ja lakisääteisten palveluvelvoitteiden toteuttamista jouduttaisi turvaamaan lyhytaikaisia lainoja käyttäen.

Palvelutuotannon rahoituksen turvaamiseksi rahoituksen tarkastaminen tulisi tehdä jo vuoden 2023 aikana.

Hallituksen esityksen mukaisesti vuoden 2023 rahoituksessa otetaan lisäksi huomioon vielä mahdolliset hyvinvointialueiden uudet tai laajenevat tehtävät.

Uusien ja laajenevien tehtävien huomioon ottaminen on välttämätöntä. Hyvinvointialueen rahoitus pohja perustuu kuitenkin kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kustannuksiin tilinpäätöstietojen 2021 ja talousarvioiden 2022 keskiarvona. Esimerkiksi lakisääteisen vanhuspalvelulain henkilöstömitoituksen osalta kaupunkien talousarvio on valmisteltu siirtymäaika huomioiden (1.4.2023), josta syystä henkilöstömitoituksen kasvattamiseen tarvittava määräraha ei sisälly täysimääräisenä tilinpäätökseen 2021 eikä talousarvioon 2022. Lisäksi hyvinvointialueella, jossa merkittävä osa palvelutuotannosta tapahtuu ostopalveluna yksityisiltä palvelutuottajilta, lain

säädännön muutoksen korotusvaikutus hintoihin (sopimukseen perustuvana) realisoituu täysimääräisenä vasta vuosien 2022–2023 menoissa.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen rahoituksen perustana oleva Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon talousarvio 2022 ei sisällä varauksia kyseiseen menoeraan.

Lisäksi toteutettavaksi tulee mahdollinen palkkaharmonisointi, vuoden 2022 työmarkkinaratkaisun mahdollisesti aiheuttama menolisäys henkilöstömenoihin sekä poikkeusoloihin liittyvä palveluvelka. Rahoitus palveluvelan kattamiseen on kriittinen, koska hyvinvointialueiden valtionrahoitus, ollessaan nettorahoitus, eliminoi koronamenojen kompensaaation kautta normaalitilanteen palvelutuotantoon tarkoitettuja määrärahoja. Tämä johtuu siitä, että poikkeusaikana koronan johdosta peruspalvelujen palvelutuotantoa on jouduttu rajoittamaan ja siirtämään resursseja koronan hoitamiseen liittyvään palvelutuotantoon. Tästä seurauksena koronakorvausten netotus valtionrahoituksessa syö perustuotantoon käytettävissä olevaa määrärahaa ja aiheuttaa ongelman peruspalvelujen rahoittamisessa vuonna 2023–2024.

Edellä mainitun lisäksi on otettava se, että hyvinvointialueen perustamisen yhteydessä toteutettavaksi tulee uudet ratkaisut ICT:n osalta – lisäksi hyvinvointialueen päätöksenteon toteuttamisesta aiheutuu merkittäviä menoeriä. Käytännössä pelkästään näiden muutuskustannuksien kattamiseen tarvittaisiin jopa yli 3 % väliaikainen korotus rahoitukseen. Esimerkiksi demokratian osalta hyvinvointialueen ja kaupungin yhteensä tulisi pystyä rahoittamaan demokratiamenonsa samoin kustannuksin kuin 2021–2022 (hyvinvointialueen rahoitus aiemmin kaupungin hoitamien hallinnollisten tehtävien osalta perustuu kaupungin menoihin tämän osalta) Käytännössä kuitenkin toteutettavaksi tulee kaksinkertainen määrä päätöksentekuelimiä ja päätöksenteon valmisteluun liittyvää työtä.

Kaupunkien ja kuntien talousarviot 2022 eivät sisällä mm. työmarkkinaneuvottelujen tulevia palkkaratkaisuja, joten siltä osin syntyy rahoituksellisia ongelmia rahoituksen perustuessa tilinpäätös 2021 ja talousarvio 2022 tietoihin

Edellä mainituista seuraa, että muutosajan kustannuksiin tarkoitettu laskennallinen 0,2 % korvamerkitty määräraha ei riitä kattamaan kustannuksia.

Käytännössä muutuskustannuksien kattamiseen pelkästään ICT- ja demokratiakustannusten osalta tarvittaisiin jopa yli 3 % korotus rahoitukseen, jonka tulisi demokratiakustannuksen osalta olla pysyvä.